

MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi piirkonna arenguessursside uuring

2008

Sisukord

1. Looduslik potentsiaal
 - 1.1. Olemasolev looduslik potentsiaal valdade lõikes
 - 1.2. Loodusliku potentsiaali kitsaskohad valdade lõikes
2. Infrastruktuuriga seonduv potentsiaal
 - 2.1. Olemasolev infrastruktuuriga seonduv potentsiaal valdade lõikes
 - 2.2. Infrastruktuuri kitsaskohad valdade lõikes
3. Ettevõtluspotentsiaal
 - 3.1. Olemasolevad ettevõtlussektorid valdade lõikes
 - 3.2. Ettevõtluse arenguväljavaated valdade lõikes

Kokkuvõte

Käesolev ressursipotentsiaali uuring on läbi viidud MTÜ Võrtsjärve Ühenduse liikmeks olevate kohalike omavalitsuste hulgas. Uuringu käigus tuuakse välja olulisemaid momente, mis on baasiks omavalitsuste arenguvõimalustele. Uuringule saab rajada hinnangut, kuidas MTÜ Võrtsjärve Ühenduse liikmed suudavad teineteisega täiendavalt integreerudes luua lisandväärtust, mis toetab kõigi ühendusse kuuluvate omavalitsuste arengut ning edasist perspektiivi. Käesoleva dokumendiga on tihedalt seotud MTÜ Võrtsjärve Ühenduse liikmete ressursipotentsiaali analüüs, mis põhineb käesoleval uuringul.

19. aprillil 2006.a. asutatud ja 23. mail 2006.a. registrisse kantud MTÜ Võrtsjärve Ühendus on loodud eesmärgiga arendada Võrtsjärve läheduses asuvaid omavalitsusi leidmaks ühiseid huvisid ja arenguväljavaateid ning lõigata täiendavat tulu nende omavalitsuste omavahelisest integratsioonist. Areng peab vastavalt kavandatud eesmärgile toetuma avaliku-, era- ja mittetulundusliku sektori partnerslusele ja koostööle.

Ressursipotentsiaali uuring vaatlubki MTÜ Võrtsjärve Ühenduse liikmete arengut märksa laiemalt, kui üksnes ettevõtluse ja majanduse aspektist tulenevalt. Samas on aga Võrtsjärve majanduspiirkonna jätkusuutliku konkurentsivõime kujunemise oluliseks alustalaks ettevõtlus ning ettevõtete võime integreeruda laiemalt kasutamaks ära regiooni tervikpotentsiaali. Tulenevalt ülaltoodust on käesolevas töös pandud arvestatavat rõhku näitamaks, kuidas piirkonna ressursse saab läbi ettevõtluse intensiivistumise suuremal määral piirkonna heaks tööle rakendada.

Käesolev ressursipotentsiaali uuring on läbi viidud järgmiste kohalike omavalitsuste lõikes:

- Kolga-Jaani vald;
- Kõo vald;
- Rannu vald;
- Rõngu vald;
- Saarepeedi vald;
- Tarvastu vald;
- Viiratsi vald;
- Võhma linn.

Kõik ülalnimetatud kohalikud omavalitsused on ka Võrtsjärve ühenduse liikmesvallad.

Käesolevas materjalis on uuritud analüüsitava omavalitsuste potentsiaali järgmiste potentsiaali liikide lõikes:

- looduslik potentsiaal;
- infrastruktuuriga seonduv potentsiaal;
- ettevõtluspotentsiaal;
- sotsiaalne potentsiaal;

Loodusliku ressursipotentsiaali seisukohast analüüsitud ülalnimetatud kaheksa omavalitsust omavad kõik teatud positiivseid aspekte elukondlikuks arenguks, turistide ja puhkajate ligimeelitamiseks ning majandustegevuse läbiviimiseks. Kõik analüüsitud omavalitsused on erinevad – alustades soode suurest osakaalust ja lõpetades teatud mägiste vormidega. Kui kõiki Võrtsjärve piirkonda koondunud omavalitsusi ühiselt ja tervikuna käsitleda, siis on selles piirkonnas võimalik huvitatutele näidata väga erinevaid loodusvorme, mis koondina moodustavad absoluutse terviku Kesk Eestis leiduvatest loodusvormidest. Nimetatud asjaolu on kahtlemata Võrtsjärve majanduspiirkonna loodusressursi poolseks tugevuseks.

Kõigil omavalitsustel on loodusliku ressursipotentsiaali lõikes vaadatuna olemas ka omad kitsaskohad. Samas ei ole kitsaskohad sellised, mis takistaksid mingil viisil teiste Võrtsjärve piirkonda kuuluvate omavalitsustega koostööd. Pigem võimaldab nimetatud koostöö kitsaskohti kompenseerida ja selle pinnalt hoopis tugevusi välja arendada.

Käesolevas materjalis on uuritud kõigi omavalitsuste lõikes olemasolevat infrastruktuuri ja selle integreerumist teiste Võrtsjärve piirkonna omavalitsustega. Vaadeldakse nii potentsiaali kui ka kitsaskohti, mis kas siis vastavalt võivad soodustada või piirata edasist arengut.

Olemasolevad ettevõtlussektorid varieeruvad valdade lõikes oluliselt. Samas on need pigem põllumajandusliku ja tootmisliku orientatsiooniga. On olemas häid algeid tugeva turisminduse võrgu tekkeks, kuid selle realiseerumiseks on vajalik süsteemne ja koordineeritud tegevus vaadeldud omavalitsuste lõikes. Võhma linnas on ilmselgelt tegemist välja kujuneva ettevõtlussektoriga, mis on iseloomulik tõmbekeskusele.

1. Looduslik potentsiaal

1.1. Olemasolev looduslik potentsiaal valdade lõikes

Kolga-Jaani vald

Kolga-Jaani vald paikneb Eesti ühes kõige enam soostunud piirkonnas. Suur soode osakaal valla territooriumil on taganud ka arvestatava turbaressursi olemasolu vallas. Tässi, Soosaare ja Parika rabades on olemas tööstuslikult kasutatava turba tootmisalad.

Järtsaare ja Taganurga külades asuvad kruusakarjäärid, milles on piisavalt kruusavarusid nii kohaliku valla vajaduste rahuldamiseks kui ka vajadusel ümberkaudsete valdade varustamiseks.

Olulise loodusressursina on Kolga-Jaani vallas olemas ka metsaressurss. Rohkel määral on hall-lepikuid ja männikuid. Esineb ka muid puuliike.

Kõo vald

Kõo vald paikneb kaunis looduslikus keskkonnas. Piirkonnas esineb metsi ja lagedamaid kohti. Paikkond on oma looduslikelt ressursieeldustelt sobiv põllumajanduseks ja muud liiki maamajanduslikuks tegevuseks.

Kõo valda läbivad inimesed panevad sageli tähele vahelduvat Eesti stiilis loodust, mis kohalikele inimestele tundub tavapärase, kuid kaugemalt tulnuile avaldab sageli sügavat muljet. Positiivse loodusliku emotsiooni saavad Kõo vallast ka teiste Eesti piirkondade inimesed (mitte ainult välisriikidest saabunud).

Kõo valla loodust võib nimetada Eesti maapiirkondade standardiks kõige puhtamas stiililises mõistes. Nimetatud olukord on suureks väärtuseks Kõo valla turustamisel laiemates ringkondades ja sinna täiendava ressursi meelitamisel.

Rannu vald

Rannu valda on looduslikust potentsiaalist hinnates enamalt jaolt kirjeldatud eelkõige tulenevalt paiknemisest Võrtsjärve idakaldal. Võrtsjärve idakallas on taganud vallale väga palju kauneid kohti ja vaateid. Ka Rannu valla poolt propageeritavaks tunnuslauseks on: Rannu vald – Tartumaa kauneim omavalitsus.

Rannu valla looduslik potentsiaal on teinud vallast tugevate traditsioonidega põllumajanduspiirkonna. Võrtsjärve lähedus muudab lokaalseid ilmastikuolusid pisut põllumajandusliku tootmise sõbralikumaks (temperatuuri stabiilsus ja sademete hulk). Soodsalt mõjub ka tasane pinnas.

Rannu vallas paikneb mitmeid sisejärvi, millest osad on loodud suuremahuliste maaparandustööde tagajärjel. Madal looduslik rabajärv Mustjärv kuulub Natura 2000

võrgustikku ja on valla looduspotsiaali arvestades olulise turismimagnetliku tähtsusega.

Rõngu vald

Tartu maakonna edelaosas asuva Rõngu valla looduslik potentsiaal hakkab meenutama teatud määral Lõuna Eestile omast loodust ja maastikku. Rõngu vallal on olemas juurdepääs Võrtsjärvele, mis lisab oluliselt väärtust Rõngu piirkonna loodusele ja tõstab selle külustuslikku atraktiivsust.

Rõngu valla loodus on oma Lõuna Eesti läheduselt heaks vahelduseks Võrtsjärvest põhja poole jäävate kohalike omavalitsuste looduslikule väljanägemisele. Seega moodustab Rõngu valla looduspotsiaal hea täienduse teiste Võrtsjärve ümbritsevate omavalitsuste looduspotsiaalile.

Rõngu valla territooriumil paikneb viis järve, mis suurendavad valla atraktiivsust. Võrtsjärve äärde jääb metsarohke ala. Soostunud ja soomuldade all on orienteeruvalt 1/5 valla territooriumist. Rohkel määral on põllunduseks sobivaid maid.

Saarepeedi vald

Saarepeedi valla looduslik potentsiaal koosneb metsamaadest, põllumajanduslikest maadest ja rohumaadest. Vallas on head tingimused nii metsamajanduse kui ka põllumajanduse arendamiseks. Üldine looduslik foon on omane Kesk Eesti loodusvormidele ja seetõttu hästi kasutatav majandustegevuse läbiviimiseks.

Saarepeedi vald paikneb Sakala kõrgustiku põhjaosas, tulenevalt millest on valla territooriumil esindatud ka kõrgemad pinnavormid. Pinnavormide mitmekesisus võimaldab piirkonda külastavatele turistidele pakkuda huvitavaid vaheldusi ning luua valla territooriumi atraktiivsuse mõistes lisandväärtust.

Saarepeedi valla hea looduslik integreeritus ja liigendatus Kolga-Jaani valla ja Viiratsi vallaga annavad Saarepeedi vallale olulist tuge integreerumaks Võrtsjärve majanduspiirkonna tegevusse ja arengusse. Saarepeedi valla mitmekesised loodusvormid koos Võrtsjärve äärsete piirkondade loodusvormidega moodustavad heaks arendustegevuseks vajaliku tervikliku lahenduse.

Tarvastu vald

Kirjeldamaks Tarvastu valla looduslikku ressursipotsiaali on oluline rõhutada Tarvastu valla paiknemist Sakala kõrgustikul. Asukoht kõrgustikul on taganud valla territooriumile väga palju ilusaid looduslikke vorme ja vaateid, mida on võimalik kasutada turismivoogude meelitamiseks ja valla reklaamimisel inimestele ilusa elupaigana.

Tarvastu vald paikneb Võrtsjärve läänekaldal, mis annab vallale otsese ligipääsu Võrtsjärve majanduspiirkonna keskmises olevale järvele. Tarvastu valla looduslik potentsiaal on seega kombinatsioon ilusatest maismaavormidest ja atraktiivsest veekogust. Nende kahe kombineerimine annab vallale olulise konkurentsieelise, mida on võimalik valla kasuks tööle rakendada.

Pea-aegu 40% valla pindalast on kaetud metsaga, mis tagab vallas võimalused tegeleda kõigi tegevusaladega, mis ühel või teisel viisil puutuvad kokku metsaga nii ärilises kui ka sotsiaalses mõttes. Vallas on looduslikud võimalused põlluharimiseks ja muudeks soodsast looduskeskkonnast tulenevateks tegevusteks.

Viiratsi vald

Viiratsi valla loodusressursi potentsiaali hindamisel on oluline rõhutada valla ulatumist Võrtsjärve loodekaldani. Hea pääs läbi mitme asustatud punkti Võrtsjärvele annab vallale olulise loodusliku eelise Võrtsjärve majanduspiirkonna integreerimiseks oma majanduse arendamiseks.

Viiratsi vald ulatub ühtlasi ka Viljandi järve idakaldale ja lõunakaldale. Viljandi järve idakaldalt avaneb väga atraktiivne vaade Viljandi järvele ja Viljandi linnale. Viljandi järve lõunakaldal on hea supelrand, mis meelitab suveti sinna palju inimesi. Nimetatud kallaste lähedus Viljandi linnale annab võimaluse arendada erinevaid turismi ja puhkemajandusprojekte. Viiratsi vald on otseseks sillaks Viljandi linna ja Võrtsjärve vahel.

Viiratsi valda läbib Tänassilma jõgi, mis ühendab Viljandi järve Võrtsjärvega. Nimetatud jõgi on vana Pärnu-Novgorodi veetee osa ja omab lisaks looduslikule potentsiaalile ka ajaloolis-turismilist tähtsust. Viiratsi vallas on head looduslikud võimalused tegevuseks põllumajanduses ja metsamajanduses.

Võhma linn

Hindamaks Võhma linna looduslikku ressursipotentsiaali on oluline rõhutada, et kuna tegemist on linnaga, siis looduse osakaal omavalitsusüksuse ressursi kujundamisel on suhteliselt minimaalne. Samas on oluline rõhutada, et tegemist on suhteliselt väikese linnaga, mis on haljastuse aspektist muudetud roheliseks, kus on rahulik ja tervislik viibida ja kus on ükskõik millisest linna asukohast võimalik 10 minuti jooksul jalutades loodusesse jõuda.

Võhma linn on ümbritsetud ilusa loodusega, mis ühelt poolt on läheduse tõttu Kõo vallaga sarnane Kõo piirkonna looduslike oludega. Võhma lähedases piirkonnas on mitmekesiseid loodusvorme (metsi, põlde, jõgi), mis annab Võhma elanikele võimaluse lähipiirkonnas kergesti lõõgastuda ilma, et peaks ette võtma pikki reise. Võhma linn on oma väiksuse tõttu siiski pigem looduskeskne asula, kui linnastunud asum.

Üldgeograafiline asukoht on Võhma linnal peaaegu Eesti keskpunktis, mis annab võimaluse meelitada linna Kesk Eestit külastavaid turiste ja puhkajaid. Võhma linnas on loodusressursilist potentsiaali hästi tunnetatud ja töö selle täies mahus väljaarendamiseks käib.

1.2. Loodusliku potentsiaali kitsaskohad valdade lõikes

Kolga-Jaani vald

Suur soode osakaal, mis turbatootmise seisukohast vaadatuna on Kolga-Jaani valla kindlaks plussiks, on muude arengute mõttes negatiivseks ja pidurdavaks. Soodesse ei ole võimalik rajada arendusi ja rakendusi, mis vajavad head pinnast, ilusat loodust, tihedat asustatust jms. Soode suur osakaal mõjub negatiivselt ka Kolga-Jaani valla asustatud paikadele, kuna sinna ei soovita üldise madala piirkonna asustustiheduse tõttu erinevaid rakendusi rajada. Tulenevalt sellest on soodel mõju avaldada Kolga-Jaani valla üldist elutegevuslikku ja ettevõtluslikku aktiivsust.

Kõo vald

Kõo vallas puudub ekstra silmatorkav eripära loodusliku potentsiaali osas. Ühelt poolt pole suuri probleeme, kuid teiselt poolt pole ka suuri esilekerkivaid erisusi, mis võimaldaksid vallal silmatorkavalt esile kerkida ja seeläbi laiemat tähelepanu võita. Kõo valla loodusressursiliseks puuduseks võib ka lugeda asjaolu, et lähinaabritel on rohkem atraktiivseid looduslikke vaatamisväärsusi, mis mõjuvad magnetina Kõo vallast turistide ja puhkajate äraviimisel.

Rannu vald

Rannu valla loodusliku ressursipotentsiaali kitsaskohaks tuleb lugeda selle paiknemist Tartu mõjupiirkonna ääremaal. Tartu inimesed lähevad loodusesse pigem lähedasematesse või teistsugusematesse asukohtadesse. Nii Tartu piirkonnas kui ka üle terve Eesti reklaamitud tippturismi sihtkohtade hulgas Rannu vald välja ei paista. Rannu vallas on küll olemas hea looduslik baas atraktiivse turismipiirkonna moodustamiseks, kuid see baas ei ole valla tegelikku potentsiaali arvesse võttes piisavalt välja arendatud. Seega kaotab vald võimalikke turiste lihtsalt tingitud oma geograafilisest asukohast ja mittelõplikult välja arendatud lahenduste tulemusena.

Rõngu vald

Rõngu valla loodusliku ressursi potentsiaali kitsaskohaks tuleb lugeda suhtelist vaesust maavarade poolest. Vallas paiknevad mõned kruusa ja liiva karjäärid, kuid nende varudest ei ole selget ülevaadet ja seega vajab potentsiaali hinnang täpsustamist. 1/5 valla territooriumist on soostunud ja soomuldade all – tegemist on maaaladega, mida ei saa kasutada põllumajanduseks. Valla turbavarud asuvad Valguta soos, kus on ka olemas vanad tootmisväljakud. Need on aga taasiseseisvumisperioodil jäetud unarusse ja nende tootmisväljakute seisukord on aasta-aastalt halvenenud. Seega on ka piiratud maavarad majanduslikus mõttes üha kättesaamatumaks muutumas.

Saarepeedi vald

Saarepeedi valla loodusliku potentsiaali kitsaskohaks on eelkõige pinna ja loodusvormide arvukuse vähesus. Suur põllumajandusliku maa ja metsamaa osakaal on küll kasulikud ja edasiviivad majandustegevuse arendamisel, kuid teiselt poolt tingib see ka valla loodusvormide üksluisuse. Saarepeedi valla territooriumil on

iluseid kohti turisminduse arendamiseks, kuid eelkõige on valla eeliseks majandustegevuse läbiviimise võimalused. Saarepeedi valla loodusliku potentsiaali kitsaskohana tuleb mainida veel seda, et mitmed turismile potentsiaalselt atraktiivsed kohad on veel välja arendamata ja seega ei ole nende potentsiaal realiseeritud. Oluline on mainida ka maavarade suhtelist vähesust.

Tarvastu vald

Tarvastu valla loodusliku potentsiaali kitsaskohaks on eelkõige ekstra esilekerkiva eelise puudumine. Valda läbides ei suuda paljud turistid ja niisama möödasõitjad valla loodusliku potentsiaali eeliseid ja eksisteerivat atraktiivsust tajuda. Sellest kitsaskohast on võimalik üle saada viisil, et loodusliku potentsiaali eelised paremini ja selgemalt välja tuua/tähistada. Loodusliku potentsiaali liigtagasihoidlik esiletoomine on soodustanud valla muutumist pigem tööstus- ja tootmispiirkonnaks, kui looduslikel eelistel põhinevaks tegevuskeskkonnaks.

Viiratsi vald

Viiratsi valla loodusliku potentsiaali kitsaskohaks on eelkõige ühtse väljatoomist võimaldavad loodusressursilise identiteedi puudumine. Viiratsi vald on oma loodusressursilise paiknemise mõttes eelkõige liigendvallaks erinevate tõmbekeskuste ja looduslike vormide vahel. Tulenevalt sellest omab Viiratsi vald ka erinevaid loodusvorme. Samas ei suuda kõrvalt tulejad sageli väga mitmepalgelist ja suurel territooriumil paiknevat Viiratsi valda kuidagi identifitseerida ja määratleda – tulenevalt sellest ka rakendada. Konkreetse identiteedi puudumine võib kaasa tuua ka äri ja majandustegevuse kaotust.

Võhma linn

Võhma linna loodusliku potentsiaali kitsaskohaks on eelkõige asjaolu, et tegemist on linnastunud alaga, kus on küll rohelist, kuid puudub loodus. Tulenevalt asjaolust, et tegemist on linnaga ei ole ka loodusliku potentsiaali analüütilises tähenduses. Küll aga saab selle potentsiaali puudumsit mõningal määral kompenseerida Võhma linna paiknemine ilusas looduslikus keskkonnas.

2. Infrastruktuuriga seonduv potentsiaal

2.1. Olemasolev infrastruktuuriga seonduv potentsiaal valdade lõikes

Kolga-Jaani vald

Kolga-Jaani valda läbib kaks suuremat maanteed:

- Tartu-Viljandi;
- Viljandi-Põltsamaa.

Nimetatud maanteede seisukord on hea. Tagatud on hea ühendus Kolga-Jaani ja Viljandi vahel. Samuti on hea ühendus olemas Leiel, mis on teiseks olulisemaks keskuseks Kolga-Jaani vallas.

Ülejäänud teed vallas on mustkatteta, mis paratamatult on liikumist ja erinevate keskuste vahelist kommunikatsiooni häirivaks asjaoluks. Vallas on otseselt tunnetatud, et sellise taseme teedevõrk on pidurdavaks asjaoluks investeeringute tulekuks piirkonda.

Kõo vald

Kõi valda läbib kaks suuremat maanteed:

- Imavere-Viljandi;
- Võhma-Põltsamaa.

Nimetatud maanteed on heas seisukorras ja neid teid läbib tihe liiklus. Probleemsemad on kruusakattega teed, mis tolmuavad ja ei ole sellisel määral heas seisukorras, mida võiks eeldada hea kommunikatsiooni eedlusena. Oluline arengusuund on kruusateede tolmuavaks ehitamine.

Kõo vallas on välja arenenud kolm suuremat keskust:

- Kõo;
- Koksvere;
- Pilistvere.

Peale nimetatud asulate asub vallas veel 12 küla. Valla keskus ja vallamaja asuvad Kõos. Kõo vald on infrastruktuurilisest aspektist tugevalt seotud Võhma linnaga. Nimelt on Soomevere küla elanikud seotud väga tugevalt Võhma linnaga, kuid halduslikult kuuluvad nad siiski Kõo valda. Seega sisuliselt on loodud olukord, kus Kõo asulale kui tõmbekeskusele konkureerib ka Võhma toetusel Soomevere küla teise tõmbekeskusena. Selline olukord võib ühelt poolt küll lõhestada valda, kuid teiselt poolt loob jälle aluse integratsioonile Võhma linnaga.

Rannu vald

Rannu valda läbib peamise suurema maanteena Viljandi-Rõngu (Väike-Rakke – Rõngu) maantee. Tegemist on aktiivse liiklusega ja heas korras maanteega.

Rannu valla infrastruktuuri tugevaks positiivseks küljeks tuleb lugeda asjaolu, et olemas on hea teede võrk, mis võimaldab Rannu vallas päästu Võrtsjärve äärde ja seal liigelda. Tänu Rannu valla infrastruktuurile on pääs Võrtsjärve idakaldale märgatavalt parem, kui Võrtsjärve läänekaldale või põhjakaldale. Tulenevalt Rannu valla heast infrastruktuurist on Võrtsjärve idakallas ka palju paremini arenev, kui Võrtsjärve muud piirkonnad.

Peamiseks asulaks Rannu vallas on Rannu asula. Tegemist on väga kauni ja logistiliselt hästiliigendatud asulaga, kuid samas paikneb Rannu ikkagi eemal Eesti põhimagistraalidest. Rannu vallas on mitmeid külasid, mis elavdavad Võrtsjärve idakalda elutegevust ning on heaks infrastruktuuraalseks baasiks Võrtsjärve idakalda väljaarendamisel.

Rõngu vald

Rõngu valda läbib peamise suurema maanteena Tartu-Elva-Valga maantee. Tegemist on väga aktiivse liiklusega ja suure tähtsusega maanteega.

Maanteest tulenevalt läbib Rõngu valda ja Rõngu asulat väga suur liiklusvool, mis annab omakorda võimaluse leida variante ja võimalusi nimetatud liiklusvoolu teenindamiseks.

Lisaks ülalnimetatule suunduvad Rõngust heal tasemel maanteed otse ka Rannu asulasse, Otepääle, Tõrvasse ja Viljandisse. Rõngu asula paikneb omalaadses teede ristumiskohas, mis on logistiliselt väga atraktiivne asukoht.

Rõngu vallal on olemas juurdepääs Võrtsjärve idakaldale, kuid seda märksa väiksemas ulatuses, kui Rannu vallal ning samuti ei ole Rõngu vallas välja arendatud sellisel määral ja tasemel infrastruktuuri Võrtsjärve äärde pääsemiseks, kui Rannu vallal. Samas on Rõngu vallast väga hea juurdepääs Rannu valla infrastruktuurile, mis viib Võrtsjärve idakaldale.

Saarepeedi vald

Saarepeedi vallal on olemas otsene juurdepääs Viljandi-Imavere maanteele, mis on aktiivse liiklusega tuiksoon. Juurdepääs nimetatud maanteele on Saarepeedi valla seisukohalt oluline ka seetõttu, et Saarepeedi vald integreerub väga aktiivselt ettevõtlikus mõttes Viljandi linnaga. Viljandi-Imavere maantee aitab nimetatud integratsioonile kaasa.

Lisaks ülaltoodule läbib Saarepeedi valda Viljandi – Kolga-Jaani maantee, mis on Kolga-Jaani asula peamiseks ühendusteeiks Viljandi linnaga (Viljandi linn on Kolga-Jaani valla jaoks peamiseks tõmbekeskuseks). Viljandi – Kolga-Jaani maantee toetab olulisel määral Saarepeedi valla infrastruktuurilist potentsiaali.

Saarepeedi vald on lisaks nimetatud maanteedele kaetud heal tasemel teedevõrguga, mis on võimaldanud areneda nii põllumajandustootmisel kui ka elukondlikul sektoril. Võrreldes mõnede teiste Võrtsjärve piirkonna omavalitsustega ei ole infrastruktuur mingil viisil Saarepeedi valla kitsaskohaks ja tegemist on pigem infrastruktuuri alakasutusega.

Tarvastu vald

Tarvastu valda läbib pikuti Viljandi – Pikasilla maantee, mis on ka Tarvastu valla peamiseks tuiksooneks. Tegemist on väga aktiivses kasutuses oleva maanteega, mida mööda läbivad valda ka paljud mittekohalikud (kes oleksid seega heaks ostujõu- ja turismipotentsiaaliks vallale).

Viljandi – Pikasilla maantee jagab valla pikuti kaheks osaks. Vald on kaetud tervenisti teedevõrguga, kuid ülejäänud teed on nii oma kvaliteedilt kui ka kasutuse tiheduselt märksa tagasihoidlikumad. Seega erinevalt mitmetest teistest Võrtsjärve Ühenduse liikmesomavalitsustest on Tarvastu vald mitte niivõrd tasakaalustava teedevõrguga kaetud vald vaid pigem ühe maantee ümber toimiv vald.

Tarvastu valla infrastruktuuriliseks nõrkuseks (mis takistab eelkõige turismi arengut) on Võrtsjärve läänekalda äärsed teedevõrgu suhteliselt tagasihoidlik väljaarendus (näitkeks võrreldes Võrtsjärve idakaldal paikneva Rannu valla teedevõrguga).

Viiratsi vald

Viiratsi valda läbib peamise maanteena Viljandi – Tartu maantee. Kuna nii Viljandi kui ka Tartu on mõlemad Lõuna Eestis olulisteks keskusteks, siis on ka Viljandi – Tartu maantee suure tähtsusega teeks.

Viiratsi valda läbib teatud määral ka Viljandi – Mustla – Pikasilla maantee, mis aitab osal vallal aktiivselt tegevuses püsida.

Sarnaselt Tarvastu vallale on Viiratsi vallas muu teedevõrk arenenud suhteliselt tagasihoidlikult. Suurel määral on kruusateid. Arvestades aga Viiratsi valla head logistilist paiknemist nii Võrtsjärve Ühenduse liikmesomavalitsuste suhtes kui ka Viljandi linna suhtes kompenseerib see suhteliselt tagasihoidlikku teedevõrku.

Võhma linn

Arvestades asjaoluga, et Võhma puhul on tegemist linnaga, siis ei ole võimalik analüüsida omavalitsuse territooriumil olevat teedevõrku.

Samas paikneb Võhma linn heas logistilises asukohas. Linna kõrvalt kulgeb Viljandi-Imavere maantee, mis on väga tähtsaks maanteeks Lõuna Eestis. Samuti läbib Võhma linna Tallinn – Viljandi raudtee, mis tänast majanduslikku olukorda arvestades omandab järjest suuremat tähtsust.

Võhma linna ümbruses on veel teisigi olulisi maanteid, mis võimaldavad linnal ühendust pidada lähedalasuvate keskustega. Võhma linn on infrastruktuurilisest aspektist hästi välja arendatud ja suudab anda seeläbi ka oma toetavat panust Võrtsjärve Ühenduse tegevusse.

2.2. Infrastruktuuri kitsaskohad valdade lõikes

Kolga-Jaani vald

Kolga-Jaani valla peamiseks infrastruktuuriga seonduvaks kitsaskohaks on kruusateed, mis takistavad otsesel määral liikumist Kolga-Jaani ja teiste keskuste vahel.

Kõo vald

Kõo valla üheks oluliseks infrastruktuuriga seonduvaks probleemiks on kruusateed, mida ei ole veel tolmuvabaks muudetud. Tolmuvabaks muutmine toetakse oluliselt vallasisest maanteekommunikatsiooni arendamist ning seeläbi tekitaks paremaid eeldusi üldiseks arenguks ja ettevõtluse meelitamiseks piirkonda.

Rannu vald

Rannu valla infrastruktuuri kitsaskohaks on valla paiknemine pisut eemal suurematest liiklusvoogudest. Võrtsjärve idakaldal Rannu vallas on fantastilisi võimalusi puhketurismiks, kuid ilma täiendava jõupingutusega ei tule potentsiaalsed turistid oma põhimagistraalidest piisavalt kaugele, et Võrtsjärve idakalda plusse avastada.

Rõngu vald

Rõngu valla infrastruktuuriliseks kitsaskohaks on see, et ei ole välja arenenud piisaval määral infrastruktuuri selleks, et püüda kinni ja teenindada valda läbivaid suuri liiklusvooge.

Saarepeedi vald

Saarepeedi valla infrastruktuuriliseks kitsaskohaks on see, et vaatamata oma paiknemisele Viljandi linna vahetus läheduses ja olemaks ühenduslüliliks Kolga-Jaani ja Viljandi vahel, ei suudeta sellest piisavat kasu lõigata. Välja ei ole arendatud teenindavat infrastruktuuri.

Tarvastu vald

Tarvastu valla infrastruktuuri kitsaskohaks on välja arendamata Võrtsjärve läänekalda infrastruktuur, mis piirab turismi arengut, valla koostööintegratsiooni võimalusi naaberomavalitsustega ning vähendab ka üldist elutempot vallas. Tarvastu valla probleemiks infrastruktuuri vallas on ka põhimaantee kõrval suhteliselt vähemarenenud kõrvalteed.

Viiratsi vald

Viiratsi valla infrastruktuuri kitsaskohaks on ühtlaselt valda katva heal tasemel teedevõrgustiku puudumine. Palju on väikeseid kruusateid, mis ei soodusta arengut vallas ja seda vaatamata valla enda heale logistilisele potentsiaalile.

Võhma linn

Võhma linna infrastruktuuriliseks kitsaskohaks on asjaolu, et Võhma linn ilma toetavate naabriteta ei suuda moodustada infrastruktuurilist tervikut. Linnas on olemas hea maanteeühendus ja raudteejaam, kuid tegelik potentsiaal suudaks avalduda vaid olukorras, kus Võhma linn teeb efektiivset koostööd teiste piirkondadega.

3. Ettevõtluspotentsiaal

3.1. Olemasolevad ettevõtlussektorid valdade lõikes

Kolga-Jaani vald

Taimekasvatus. Loomakasvatus Metsavarumine. Turba tootmine ja pakendamine. Kaubandus. Ehitustegevus. Hoiu-laenuühistu tegevus. Majutamine ja toitlustamine. Eelkõige iseloomustab valda suur rõhuasetus turbatootmisele. Turba tootmise seisukohalt vaadates on vald ka esilekerkiv võrreldes teiste Võrtsjärve majanduspiirkonna omavalitsustega.

Kõo vald

Põllumajandus – loomakasvatus, taimekasvatus. Puidutööstus, kaubandus, vahendus. Toitlustamine. Majutusteenuste osutamine. Üldkokkuvõttes on valla peamiseks tegevusalaks ikkagi põllumajandustootmine. Põllumajanduslik tootmine on jagunenud paari suurema ettevõtte ja talude vahel. Suurem osa töökohti paikneb ka just põllumajandussektoris.

Rannu vald

Palkmajade valmistamine. Juustu tootmine. Seemnekasvatus. Taimekasvatus. Ravimite müük. Arstiabi. Hambaravi. Juuksuriteenus. Liiva ja kruusa kaevandamine. Metsavarumine. Teede korrashoid. Metallitööd, alltöövõtt suurematele ettevõtetele. Toidu- ja tööstuskaupade turustamine. Majutamine ja toitlustamine.

Rõngu vald

Täispuidust ümarpalkmajade valmistamine. Puitaluuste tootmine. Puidu saagimine, hõõveldamine ja immutamine. Saematerjali tootmine. Majutusteenuse (turismindus) osutamine. Plasttaara ja pakendite tootmine. Mahlakontsentraatide ja mooside tootmine. Taime- ja loomakasvatus. Puuvilja ja marjakasvatus. Kala ja kalatoodete töötlemine. Teraviljakasvatus. Soojatootmine. Kütuse müük.

Saarepeedi vald

Lihatoodete tootmine, loomakasvatus. Põllumajandustootmine üldiselt. Mööbli tootmine, ehitusmaterjalide tootmine ja üldine puidutööstus (saematerjal). Autoremonttööd (Viljandi majanduspiirkonna piiril) ja traktorite lammutus. Toitlustamine. Üldkokkuvõttes annab vallas tooni selliste tootmisharude areng, mis ühel või teisel viisil on positiivselt mõjutatud Viljandi linna lähedusest.

Tarvastu vald

Põllumajandussaaduste tootmine. Lihatööstus. Üldine toiduainete tootmine. Kaubandus, meelelahutus, majutus, toitlustus. Üldine teenindus. Transporditeenused.

Ehitustööde teostamine. Üldiselt annab vallas tooni põllumajandustootmine ja sellega seondud tootmine. Üha rohkem pannakse rõhku kaubanduse väljaarendamisele ja ka turistide teenindamisele. Sellistele arengutele aitab kaasa paranev infrastruktuur.

Viiratsi vald

Väga tugevalt on välja arendatud seakasvatus. Üldine lihasaaduste tootmine. Üldine põllumajandussaaduste tootmine. Teenindus ja autoremont. Puidutööstus, metsatööstus. Ehitustegevus. Toitlustamine ja majutus. Autoremont. Televiisorite remont. Üldine orientatsioon põllumajandusele, kuid üha suuremal määral seotud Viljandi linnaga.

Võhma linn

Kaubandus. Pagari ja kondiitritoodete valmistamine. Toitlustamine. Transporditeenused. Aiandus ja mesindus. Televiisorite remont. Tekstiilmaterjalide ja kaupade valmistamine. Käsitöö, tarbekunst. Põllumajandustehnika müük ja hooldus. Üldiselt iseloomustab Võhma linna sellist liiki majandustegevuse areng, mis kujuneb välja tõmbekeskustes. Võhma linn on vaieldamatult tõmbekeskuseks ümbritsevatele valdadele (piirkonnad, mis asuvad Võhmale lähemal, kui Viljandi linnale).

3.2. Ettevõtluse arenguväljavaated valdade lõikes

Kolga-Jaani vald

Arvestades Kolga-Jaani valla positsiooni praegusel hetkel on arenguväljavaadete paremaks tagamiseks oluline lähtuda olemasoleva ettevõtluspotentsiaali täiendavast arendamisest ja siis teiste valdkondade juurdevõtmisest. Kolga-Jaani ettevõtlus on suhteliselt suurel määral täna kontsentreerunud ühte valdkonda – s.o. turba tootmine.

Arengu seisukohalt oleks oluline lähtuda sellest, et arendada suuremal määral välja turba tootmise sektor ja siis selle arengu pinnalt teenitavast kapitalist arendada edasi muid ettevõtlusvaldkondi. Täiendavate valdkondadena tuleb rõhku panna põllumajanduse arendamisele ja turisminduse/puhkemajanduse arendamisele. Nii põllumajandus kui ka turismindus/puhkemajandus on teatud määral Kolga-Jaani vallas täna arenenud, kuid arvestades Võrtsjärve majanduspiirkonna edasist potentsiaali, tuleb nende valdkondadega teha olulisel määral täiendavat tööd.

Kõo vald

Sarnaselt Kolga-Jaani vallale peaks Kõo valla edasine areng põhinema eelkõige olemasoleva tugevaima ettevõtlusvaldkonna täiendaval tugevdamisel ja selle kõrvalt teiste valdkondade väljaarendamisel. Kõo vallas on oluline leida, milline on õige ja optimaalne majanduslik tasakaal väikeste talude baasil loodud põllumajandustootmiste ja suuremate põllumajandusettevõtete vahel.

Edasine areng Kõo vallas peaks olema välja kasvamine põllumajandussektorist ja rohkem luua teisi majandusharusid. Üheks oluliseks suunaks Võrtsjärve

majanduspiirkonna spetsiifikat silmas pidades on turisminduse arendamine. Kõo vallas on olemas tootlustust ja majutusteenuseid osutavad ettevõtjad – nende pinnalt on hea luua baasi edasiseks arenguhüppeks selles vallas.

Rannu vald

Rannu valla ettevõtetus on väga mitmekesine ja tulenevalt sellest võib näha ette arengut kõigis suundades, kus ettevõtte ennast juba tõestanud on. Erinevalt Kõo ja Kolga-Jaani vallast puudub Rannu vallas selline üheselt eristuv (vähemalt samal määral) ettevõtlustelg, mis tooks esile just ühe valdkonna ettevõtte ja tulenevalt sellest annaks aluse ühe valdkonna eelisarendamiseks.

Võrtsjärve majanduspiirkonna eesmärkide ja arenguloogika seisukohalt lähtuvalt on Rannu vald teistest projektis osalevatest omavalitsustest suurel määral eristuv eelkõige seetõttu, et Rannu vallas on suurepäraselt välja arendatud võimalused pääsemaks Võrtsjärve idakaldale. Selline olukord on terve Võrtsjärve piirkonna mõistes ainulaadne ja vajalik pidades eelkõige silmas Võrtsjärve piirkonna ühte võtmearengut turismitööstuse vallas. Tulenevalt sellest on Rannu vallas äärmiselt oluline tagada turisminduse areng nii teeninduse kui ka majutuse vallas.

Rannu valla ettevõtluse arengut prognoosides on oluline rõhutada vajadust soodustada just komplisteeritumat liiki ettevõtete täiendavat teket ja arengut vallas. Rannu vallas on ettevõtte juba tegevuses näiteks juustu tootmisega ja metallitööde alltöövõtuga. Nimetatud sektorite edasiarendamine ja soodustamine on eluliselt vajalik.

Rõngu vald

Rõngu vallas on olemas head edasise arengu eeldused nende tootmisharude pinnalt, kus on juba tõustud kõrgemale esmasest tootmisest ja teenindusest. Näiteks on sellise tootmise üheks algeks mahlakontsentraatide ja mooside tootmine. Tegemist ei ole sellisel puhul enam mitte otsese põllumajandusega vaid juba edasiarendatud lahendusega väärtuse ahelas. Heaks näiteks kõrgemat lisandväärtust tootvast tootmisest Rõngu vallas on ka plasttaara ja pakendite tootmine.

Rõngu vald on küll tugeva esmase tootmise ja põllumajandusliku orientatsiooniga, kuid vallal on olemas ka ilmselged eeldused turisminduse valdkonnas edukaks arenguks. Seega peab Rõngu vald oma majandusliku tugevuse säilitamiseks jätkama tööd olemasoleva ettevõtlussektori tugevdamise suunal, kuid lisama juurde ka aktiivse töö turisminduse valdkonnas.

Saarepeedi vald

Saarepeedi valla ettevõtluspotentsiaali areng peab vaieldamatult jätkuma juba olemasolevas suunas. Vallal on väga tugev põllumajanduslik potentsiaal, mis on ka suurel määral välja arendatud. Oluline on jätkata suunda, et esmase põllumajandustootmisele on lisandunud ka kõrgemalt välja arendatud valdkonnas – näiteks lihatoodete edasine tootmine.

Lisaks edukale põllumajandustootmisele on vallas olemas selgeid tööstustootmise algeid, mis kindlasti on potentsiaalid edasiarendamiseks. Vallas on oluline luua

tingimusi, et tööstustootmine areneks ja muutuks alternatiivselt sama tugevaks toetavaks sambaks, kui täna on vallas põllumajandus.

Oluline on õigesti hinnata Saarepeedi valla potentsiaali integreeruda Viljandi linna majandusstruktuuriga. Saarepeedi valla ettevõtlus on juba asunud teenindama Viljandi linnas paiknevat nõudlust, kuid selles suunas on võimalik veel suuri samme astuda. Kui näiteks Viiratsi vald on aktiivselt asunud pakkuma elutingimusi Viljandis töötavatele inimestele, siis Saarepeedi vald peaks eelkõige suunduma oma ettevõtluse arendamisele Viljandi linna kliendibaasiga seondult.

Tarvastu vald

Tarvastu valla arenguperspektiiv on eelkõige olemasoleva tootmise arendamine. Eelkõige peetakse siinkohal silmas põllumajanduse ja sellel põhineva toiduainete tootmise arengut. Nimetatud sektorid ja ka sellega seotud kaubandus on heaks baasiks majandusliku tugevuse loomisel ja arendamisel. Majanduslik tugevus ja hea üldine ettevõtluslik infrastruktuur on eelduseks turistide meelitamiseks piirkonda ja nende edukaks teenindamiseks vallas.

Pidades silmas asjaolu, et Tarvastu vald hõlmab enamuse Võrtsjärve läänekaldast on oluline tagada Tarvastu valla ettevõtluse areng selles suunas, et Võrtsjärve läänekallas osutuks turistide mõttes sama külastatavaks, kui Rannu vallas hästi välja arendatud idakallas. Arusaadavalt on Võrtsjärve läänekallas ja idakallas oma looduslikelt positsioonidelt erinevad ja tulenevalt sellest on ka nende külastatavuse tagamise eelised erinevad. Samas on läänekaldal võimalik rajada erinevaid punkte ja infrastruktuure, mis võimaldavad suuremat külastatavust ja arengut turismi vallas.

Võrtsjärve majanduspiirkonna arengu seisukohalt on äärmiselt kriitilise tähtsusega see, et Tarvastu vallas areneks välja suuremal määral turismi ja võimalusi külastada Võrtsjärve läänekallast. Oluline on Tarvastu valla igakülgne areng, kuid eelkõige tuleb Võrtsjärve seisukohast rõhku panna läänekalda väljaarendamisele.

Viiratsi vald

Viiratsi valla senine areng on olnud väga mitmekülgne alustades põllumajandustootmisest ja suures mahus seakasvatusest ja lõpetades suhteliselt komplitseeritud ja spetsiifiliste teenuste osutamise – autoremont, televiisorite remont.

Viiratsi valla selline areng on tulenenud suuresti sellest, et vald on olnud vahelüli rollis Viljandi linna ja maapiirkondade vahel. Vald on näiteks suurel määral asunud pakkuma elamisvõimalusi Viljandis elavatele inimestele.

Viiratsi arengut ja rolli Võrtsjärve majanduspiirkonnas silmas pidades on hea jätkata mitmekülgse arengu toetamist. Sarnaselt Saarepeedi vallale aitab Viiratsi vald Võrtsjärve majanduspiirkonnal integreeruda täiendavalt Viljandi linnaga ja tõmmata piirkonda Viljandi ostujõu potentsiaali. Erinevalt Tarvastu vallast ei peaks Viiratsi vald kontsentreeruma liigselt ühe valdkonna väljaarendamisele.

Võhma linn

Võhma linn on senimaani arenenud tüüpilist rada pidi omaselt tõmbekeskusele. Välja on arenenud kaubandus ja mitmed erinevat liiki töökohad, mis eelkõige on iseloomulikud linnale ja vajavad inimeste intellektuaalset panust. Tegeletakse tootmisega ja erinevat liiki suuremat lisandväärtust tootvate lahendustega (käsitöö, tarbekunst jne.).

Võhma linna seisukohalt on oluline jätkata lahendustega, mis on senimaani edu taganud ja linnastumist soodustanud. Võhma linna areng selles suunas tagab inimeste edasise koondumise linna ja piirkonna tugeva majandusliku baasi tekke.

Võrtsjärve ühenduse seisukohast vaadatuna on Võhma piirkonnaga liitunud ainukene linn. Tulenevalt sellest saaks Võhma linna abil kujundada Võrtsjärve Ühenduse intellektuaalse ja tehnoloogilise keskuse. Võhma linna suhteliselt Eesti keskne paiknemine aitab Võrtsjärve majanduspiirkonnal leida ka väljundit teistesse Eesti piirkondadesse.